

УДК 78.071.5(477.83–25)"1902/1931"

Богдан Паньків
(Львів)**ЛЬВІВСЬКИЙ МУЗИЧНИЙ ІНСТИТУТ АННИ НЕМЕНТОВСЬКОЇ
НА ПЕРЕХРЕСТІ ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЙНОСТІ**

У статті здійснено спробу конкретизувати процес еволюції навчального закладу від традиційної музичної установи початку ХХ ст. до висококваліфікованого й водночас новаторського мистецького вишу. Виокремлено періодизацію еволюціонування приватного музичного інституту Анни Нементовської, його цілі й завдання, реалізацію номінованих виконавсько-педагогічних та музично-виховних концепцій через представництво його викладацького складу. Наведені показові приклади інновацій та адаптування новітніх прогресивних учбових методик та просвітницько-виховних практик.

Ключові слова: фахова музична освіта, музичний інститут, педагогічний склад, прогресивна методика, полікультурна толерантність.

The article is an attempt to concretize the evolutionary process of an educational establishment from a traditional musical institution of the early XXth century to a fully-fledged, highly qualified and at the same time innovative artistic university. The periodization of the evolution of the Anna Niementovska Private Musical Institute, its goals and objectives, the implementation of renowned performing-pedagogical and musical-educational concepts through the representation of its teaching staff are revealed. Illustrative examples of innovations and adaptations of the latest progressive educational methods and educational practices are given.

Keywords: professional musical education, musical institute, teaching staff, progressive methods, multicultural tolerance.

Серед фахових музично-освітніх установ Львова міжвоєнного періоду особливе місце належить приватному вищому навчальному закладу – Львівському музичному інституту Анни Нементовської. Він завжди вирізнявся особливими підходами в цілях і методах навчання, принципами формування педагогічного складу, прагненнями синтезувати сформовані, апробовані та визнані дидактичні, методичні, педагогічні напрацювання та відкритістю до сміливих новаторських пошуків. Проте в дослідженнях музичного шкільництва Львова та Галичини йому приділяється незаслужено мало уваги, насамперед з причини обмеженості базових документальних даних. Серед досліджень, у яких закладено підвалини опрацювання названої проблеми, – роботи Л. і Т. Мазеп [1]. Окремі аспекти діяльності представників педагогічного складу й видатних вихідців з цього навчального закладу (здебільшого піаністів) висвітлюють українські музикознавці Н. Кашкадамова, Т. Старух, Г. Блажкевич, Т. Куржева, З. Лабанців-Попко, Т. Федчун, польські дослідники А. Пльон, С. Дибовський [8], Л. Т. Блащик [3], К. Фінк [9] та ін. Проте цілісний розгляд етапності формування закладу як оригінальної концепції, освітньої системи, скоординованої багаторівневої й територіально розгалуженої установи поки що залишається нереалізованим. Метою цієї розвідки є спроба конкретизувати процес еволюції навчального закладу від загалом традиційної музичної установи початку ХХ ст. до повноцінного висококваліфікованого і водночас новаторського музичного вишу.

Концесіонованим цісарсько-королівським урядом приватним закладом під первісною назвою «Музичний Інститут» в 1902 році керували дві співвласниці: Анна Нементовська (випускниця фортепіанного класу Теодора Лешетицького у Відні), що мала досвід викладання у приватній музичній школі в Станіславові (нині – Івано-Франківськ) та Концесіонованій музичній школі Кароля Мікулі, і Марія Велешук – багатолітній педагог фортепіано тієї ж школи.

Він, як задекларувала одна з його співзасновниць на шпальтах преси: «не тільки обіцяє якнайбільший розвиток, завдяки чудовим музичним силам, але й він буде по-

ряд з консерваторією, єдиною музичною установою в серйозному стилі у Львові» [16, с. 218–219]. Така програмна установка вказувала на мету створити умови підготовки для фахових музикантів, на відміну від більшості численних невеликих приватних навчальних закладів у Львові, орієнтованих насамперед на забезпечення масових запитів дуже поширеного освіченого, але все ж аматорського музикування. Такі музично-освітні осередки орієнтувалися на викладання однієї чи кількох інструментальних спеціальностей і невеличкого комплексу допоміжних дисциплін, нерідко не регламентованих глибокими дидактико-методичними засадами й без цілісної освітньої концепції.

Подаючи численні рекламні анонси про відкриття нового навчального закладу з амбітними цілями щодо фахового рівня, її засновниці (насамперед А. Нементовська) конкретизували такі позиції:

- навчальний заклад має за мету забезпечити можливість отримання фахового європейського вишколу у Львові (на противагу коштовному навчанню за кордоном);
- основу педагогічного колективу складуть досвідчені виконавці й викладачі, які представляють авторитетні авторські педагогічні школи та провідні осередки професійної музичної освіти Європи (Львів, Відень, Берлін, Париж, Варшаву, Лондон), вони повинні також мати успішний досвід концертного виконавства, натомість їм пропонується достойна конкурентноздатна оплата;
- професори й студенти закладу вестимуть публічну (зокрема й благодійну) концертну діяльність, приміром наставники вищих і майстер-курсів були зобов'язані 2–3 рази на рік давати сольні концерти;
- критерії кадрового відбору зумовлені лише професійними й мистецькими якостями, усупереч національним і політичним упередженням чи тенденціям [4; 5; 11].

Програма навчання передбачала найпопулярніші напрямки музичної підготовки: інструментальні спеціальності (фортепіано, скрипка, віолончель), вокал, хоровий спів. Виконавські спеціальності доповнювалися теоретичними дисциплінами та камерним ансамблем. Тим, хто прагнув вищої фахової спеціалізації, надавалась можливість підготовки до концертної та педагогічної практик [15].

Перший концесіонований музичний інститут (так позиціонована його назва в програмі учнівських пописів і рекламних статтях) розпочав роботу 3 вересня 1902 року в орендованому приміщенні на вул. Краківській, б. 2, (третій поверх), ознаменувавши відлік першого періоду функціонування навчального закладу (1902–1905) з учнівським контингентом у 200 осіб.

Навчання структурувалося на елементарний, середній, вищий і найвищий (у перший рік діяльності такі були наявні лише на найбільш масовому – фортепіанному відділі).

Згідно з заявленим в анонсах, адміністраторам закладу справді вдалося заангажувати до викладання потужні педагогічно-концертні сили. Найвищий курс фортепіано вів Ян Скуйдлевський – випускник музичної академії в Берліні, класу Т. Лешетицького у Відні і З. Стойовського в Парижі, композитор, музичний критик, у подальшому – засновник власної приватної Вищої музичної школи у Львові (1905), співзасновник державної Познанської консерваторії (1919, *Państwowy Konserwatorium Muzyczny w Poznani*), друг К. Шимановського [22, с. 674–675]. Вищим курсом керували власниці закладу А. Нементовська та М. Велещукова, середній курс вела Дубіська (учениця Драйшана в Берліні) ¹ [17, с. 367; 1, с. 168], елементарний – Яворовська і Ходаковський ².

Клас скрипки очолював Рудольф Деман (у той період – випускник класу Якоба Грюна у Віденській консерваторії, імовірно також брав консультації в Йозефа Йоахіма в Берліні), концертмейстер Львівського міського театру, згодом – концертмейстер Баденського придворного театру в Карлсрує, *Orchester der Bayreuther Festspiele*, Берлінської *Staatsoper*, викладач *Staatliche Akademische Hochschule für Musik* в Берліні, учасник низки камерних ансамблів).

Викладання віолончелі здійснював Арнольд Вольфсталь (*Arnold Wolfstahl*, випускник класу Фердинанда Гельмесбергера в консерваторії Товариства Друзів Музики у Відні), керівник віолончельних класів у Вищому музичному інституті ім. М. Лисенка, приватних музичних школах ім. І. Й. Падеревського, учасник низки камерних ансамблів).

Гордістю закладу був педагог теоретичних предметів Станіслав Невядомський (*Stanisław Niewiadomski*, учень Матильди Жлобіцкої та Кароля Мікулі з фортепіано в консерваторії Галицького музичного товариства у Львові, Йозефа Гелльмесбергера і Франца Кренна з композиції у Відні, Саломона Ядассона з контрапункту в Королівській музичній консерваторії в Ляйпцігу, з вокалу – у Франческо Ламперті в Мілані), художній керівник оперної трупи театру графа Скарбка (згодом – член наглядової ради та художній керівник театру), хоровий диригент (другий диригент співацького товариства *Lutnia-Macierz*), педагог (професор теоретичних дисциплін і хорового співу в консерваторії Галицького Музичного Товариства, блискучий музичний критик і композитор).

Вокальним класом керувала Зоф'я Козловська (*Zofia Kozłowska*, учениця К. Мікулі і В. Вшелячинського з фортепіано, яка вокальний вишкіл здобула у Фаусти Креспі в Мілані ³⁾, що мала також власну приватну практику з 1899 року, згодом викладала вокал у Вищому музичному інституті ім. М. Лисенка (1913–1914), Драматичній школі під керівництвом Францішка Фрончовського (1922–1927? ⁴⁾ та вокал і фортепіано в консерваторії Галицького музичного товариства (1918?–1936 рр.), а виїхавши зі Львова, відкрила приватну школу вокального співу у Варшаві спільно з сестрою Марією – також співачкою [1, с. 121; 3, с. 282]. У 1904 році традиційне трирівневе навчання з підготовчим курсом з предметів фортепіано, скрипки, віолончелі, сольного співу, теорії й гармонії (без хорового співу) поєднувалися з можливістю придбати роялі фірм *Szczeighofer, Stetzhamer, Stringl* за ціною нижчою, ніж закупівельна [18].

Від 1905 року і до його розформування в 1939 році навчальний заклад залишається в одноосібній власності А. Нементовської, згідно з декретом Галицького намісництва № 12.308 від 13 червня 1905 року він змінює назву на Львівський музичний інститут та адресу (вул. Кілінського, нині – вул. Памви Беринди, б. 1) [2, арк. 124], де надалі працює до 1910 року в приміщенні з власним концертним залом. Його новий формат вимагав і нової привабливої освітньої концепції, яка виділила б його з численного ряду конкуруючих музичних установ.

У тому ж році видано Проспект (докладний документ який усталює й регламентує діяльність закладу, конкретизуючи цілі, переваги, структуру навчального процесу, учбові плани (з термінами проходження з кожної дисципліни на кожному курсі та методичним забезпеченням)), правила вступу, порядок проведення іспитів, принципи оцінювання, типи дипломів, обов'язки учнів, інформацію про оплату.

Структура навчальних спеціальностей зазнає змін і доповнень: як виконавські спеціальності наявні фортепіано, вокал для чоловічих і жіночих голосів, скрипка, віолончель, орган, з загальнообов'язкових дисциплін – теорія, гармонія, історія музики, хоровий спів, для вокалістів – дикція та італійська мова, як факультативні дисципліни пропонували контрапункт та композицію [15; 18].

У рекламних повідомленнях акцентується орієнтація скрипкового класу на школу Отакара Шевчика (*Otakar Ševčík*), фортепіанного – на методику Т. Лешетицького. З позицій фортепіанного мистецтва привабливою інновацією була можливість здобувати вишкіл під проводом блискучих представників школи Т. Лешетицького – Наталії Льоевенгофувни (*Natalia Lowenhoff*) та Ігнаці Фрідмана (*Ignacy Friedman*), які мали уповноваження скеровувати найбільш успішних випускників на вдосконалення виконавської майстерності безпосередньо до свого наставника у Відні, без тривалого періоду підготовчих занять з асистентами. Окрім цього, від 1907/1908 н. р. вводиться теоретичний і практичний курс підготовки до державних іспитів на викладачів музики в гімназіях з метою отримання педагогічного диплому.

Викладацький склад новоствореного закладу принципово оновлений, з давніх педагогів залишаються одиниці. Проте за професійністю та представницьким потенціалом він дуже промовистий. Очільник фортепіанної школи І. Фрідман на той момент щойно завершив вишкіл (в Г. Рімана в Ляйпцігу, Т. Лешетицького з фортепіано, з музикології – у Г. Адлера). Н. Льоевенгоф-Квецінська працює як його асистентка. Цей відділ представляють також Марія Фангорувна (*Marya Fangorówna*), Станіслав

Гловацький (*Stanisław Głowacki*), який, окрім ведення класів фортепіано, теоретичних дисциплін і подальшого призначення адміністративним директором інституту у 1909 році, уперше серед навчальних закладів Галичини започаткував викладання евритміки⁵ методом Еміля Жак-Далькроза, Марія Катажина Келлес-Краузова (*Maria Katarzyna Kelles-Krauzowa*) викладала фортепіано й теоретичні предмети, випускниця Варшавської консерваторії, Паризької музичної школи в класі З. Стойовського, факультету історії мистецтв у *Collège libre des sciences sociales* в Парижі, у Віденській консерваторії у класах фортепіано Т. Лешетицького, Г. Мельцера та І. Фрідмана.

Серед яскравих представників скрипкової школи: Юліан Пуліківський (*Julian Pułikowski*, учень Й. Йоахіма і Г. Мозера в Королівській академічній музичній школі Берліна й О. Шевчика, за чією рекомендацією згодом викладав у Київській консерваторії) та Вацлав Коханський (*Wacław Kochański*, який навчався в Санкт-Петербурзі в класі Леопольда Ауера (*Leopold Auer*) та в Києві в Отакара Шевчика).

Серед педагогів вокалу привертають увагу імена випускниці класів Франческо Ламперті і Джованні Корсі в Мілані, співвласниці приватної школи співу Аделіни Пасхаліс-Соувестре (*Adelina Pashalis-Souvestre*), і випускниці школи А. Пасхаліс та О. Соувестре, примадонни Львівської опери Марії Павликув-Новаковської (*Maryla Pawlików-Nowakowska*), а також викладачки хорового співу Ванди Прочковської (*Wanda Proczkowska*), яка започаткувала музичну школу для дітей методом Паппе-Карпентьє (*Marie Pape-Carpentier*).

У 1910 році Інститут діє за новою адресою: пл. Ринок, 15, засновано філії у Львові (вул. Л. Сапіги – тепер С. Бандери, 35, 2-й поверх), а також в Дрогобичі, Тернополі, Станіславові, Стрию (їх інспектує С. Невядомський). Відкрито музичну учительську семінарію – заклад для фахової теоретичної й практичної підготовки музичних педагогів [13]. 1914 року Інститут на рік був вимушений припинити діяльність, проте із залученням субвенцій швидко відновив роботу й вийшов на достойний рівень. Після завершення педагогічної освіти в Шрайвальді викладачка ЛМІ Кароліна Нементовська (представниця молодшої генерації родини власниці закладу) проводила заняття з вищим курсом у Відні, результати яких засвідчує така публікація: «Велика група студенток пройшла іспит у Віденській консерваторії з найвищими результатами. З львівських учениць з відзнаками здали Зоф'я Баліцька, Зоф'я Малиновська (клас VI), Марія Оржельська та Зофія Фабіан (клас VIII)» [21, с. 8].

1919 рік в історії Інституту знаменує початок нового періоду роботи, оскільки від Міністерства Віросповідань і Загальної Освіти заклад отримав визнання відповідності категорії вищого та право прилюдності (тобто можливості надавати дипломи про фахову освіту, визнані на державному рівні) [10, с. 148]. Її роботою керує відомий музичний критик Едмунд Вальтер (*Edmund Walter*). Новою філією у Львові стає підрозділ на вул. Собеського (тепер вул. Братів Рогатинців), б. 4, 2-й поверх, де в подальшому впродовж десятиліть знаходиться основний корпус Інституту [5, с. 6]. У цьому році професорами вищих курсів фортепіано стають Н. Льеуенгоф, лауреат конкурсу І. Й. Падеревського Збігнев Димек та Северин Айзенбергер (випускник фортепіанного класу Ф. Гживінської в Кракові та Т. Лешетицького у Берліні і Відні), нещодавній викладач консерваторії Краківського Музичного Товариства, скрипкові класи очолюють «світової слави артист-скрипаль» Роберт Перутц (*Robert Perutz*) [4] та Теодор Майєр (*Teodor Mayer*).

Серед спеціальностей наступного навчального року анонсуються контрабас і духові інструменти, відкриття драматичної школи, відділу класичних танців і фреблівська музична школа (для дітей віком від 5 років). Водночас відбуваються публічні виступи, тематичні концерти (присвячені творчості віденських класиків, бетховенському ювілею), концерти педагогів інституту, що викликали активне обговорення в пресі. Знаменний 1921 рік також відкриттям музичної вчительської семінарії для підготовки до викладання в державних школах, оперної школи, роботу якої очолив диригент оперної трупи львівського Міського театру Юзеф Лерер (*Józef Lehrer*).

Розбудова закладу, збагачення переліку спеціальностей і напрямків навчання, ширше вікове охоплення учнівського контингенту, утворення системи дочірніх філій, оновлення педагогічного складу яскравими концертними й вчительськими силами стали підґрунтям для подальшого зміцнення реноме закладу та його відповідності фаховим вимогам. З іншого боку, державний статус надавав можливість знижок в оплаті за навчання для дітей державних службовців (до 25 %), пільг при користуванні залізницею, надання матеріальної підтримки сиротам.

У 1922 році було ліквідоване Міністерство мистецтва і культури (*Ministerstwo Sztuki i Kultury*), його функції перейняло Міністерство віросповідань і загальної освіти (*Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (MWRiOP)*). Опіку й державний нагляд за музичними навчальними установами взяв на себе Музичний відділ в Департаменті мистецтва МВіЗО (*Wydział Muzyki w Departamencie Sztuki MWRiOP*), який контролював напрям і рівень навчання. Унаслідок цього кількість закладів, які отримали право йменуватися музичними школами (з правом надання кваліфікаційних дипломів про фахову музичну підготовку), різко скоротилася (до 1930-х років їх стало сім) [9, с. 48–49].

Львівський музичний інститут успішно пройшов перевірку на якість викладання й знову продемонстрував революційне оновлення педагогічного складу: уперше було відкрито, окрім найвищого, концертний курс фортепіано (аналог сучасної асистентури-стажування, його вели учень Т. Лешетицького та А. Єсіпової, дипломант конкурсу А. Рубінштейна Мар'ян Домбровський (*Marian Dąbrowski*), Лео Сірота (*Leo Sirota*), учень Григорія Ходоровського в Києві та Феручо Бузони у Відні, скрипковий концертний курс вів Марек Бауер – вихованець ЛМІ, учасник струнного квартету (з Г. Бергером, Е. В. Зільберштайном та К. Лілієнталем), нещодавній випускник майстеркурсу О. Шевчика в Консерваторії Друзів Музики у Відні. Заняття за методом Еміля Жак-Далькроза вела Пауліна Лебльова (*Paulina Löbłowa*), яка завершила навчання в Геллерау – одному з провідних осередків цієї системи в Європі. Оперну студію та школу оперного хору очолив досвідчений диригент, педагог і режисер Владислав Флям-Пломєнський (*Władysław Flam-Plomieński*), Ю. Лерер здійснював музичне керівництво.

У 1922 році була введена ще одна прогресивна новація – практика «доїжджаючої» професури, що передбачала періодичний контроль, консультації, майстер-класи та публічні концерти світил виконавської педагогіки з європейським іменем. У такий спосіб співпрацював з інститутом віденський професор Северин Айзенбергер (*Severyn Eisenberger*, випускник класів Флори Гживінської в Кракові, Генріха Ерліха у Берліні та Т. Лешетицького у Відні), викладач майстеркурсу фортепіано. Згодом, від 1929 року, за цим же принципом консультував піаністів інституту Збігнев Джевецький (*Zbigniew Drzewiecki*). Щонеділі для слухачів педагогічної семінарії професор музикології Ягеллонського університету в Кракові доктор Юзеф Владислав Райсс (*Józef Władysław Reis*) читав цикл лекцій «Вибрані проблеми історії музики».

У наступні роки серед раніше практикованих виконавських спеціальностей фігурують ще альт, кларнет, до переліку теоретичних дисциплін додають аналіз музичних форм, сольфеджіо, музичний диктант, ансамблеві, камерні та оркестрові вправи. Дитячі музичні заняття проводяться за американською та швейцарською методиками, віковий ценз – від 4-х років. Оновлення методів музичного виховання зумовлене особистими подорожами власниці закладу з метою вивчення новітніх методик і пошуку спеціалістів для їх адаптації на базі власного закладу. Позитивним результатом налагодження зв'язків з польською діаспорою в Сполучених Штатах Америки став подарунок видавництва *Pressmann Philadelphia Ameryka* – 800 примірників нотних видань для бібліотеки незможних учнів Львівського музичного інституту, подібний крок зробило також видавництво *G. Seifarta* у Львові, передавши для закладу 150 примірників нот [6, с. 8].

У 1927 році до своїх прогресивних ініціатив Інститут додав кваліфікаційний іспит Спілки артистів польської сцени на артиста опери й оперети (опера школа в цей час діяла під орудою режисера С. Тарнавського). Концерти школи доповнюються оперни-

ми постановками на сцені Міського театру, у реальних сценічних умовах. Цікавим, новаторським за формою виступом став звіт класу далькрозистів З. Колтин-Круг у супроводі оркестру ударних інструментів дітей 4–5 річного віку на сцені Літературно-артистичного казино [7, с. 11]. Не менш інноваційним характером вирізнялась діяльність музичного передшкілля, де синтезувалися дидактичні методи раннього розвитку музичних здібностей зі Швейцарії, Франції, Англії, Німеччини під керівництвом спеціалістки з Женеви Катрін Фавре. Зросла кількість філій у самому Львові, а також було відкрито низку осередків в Галичині та на Волині.

Протягом усього часу діяльності навчального закладу особливістю кадрової політики був відбір викладачів за критеріями професіоналізму без національних обмежень чи упереджень. Тому серед викладацького складу різних років зберігалась толерантність щодо німців у період польсько-прусського напруження, тут працювало чимало педагогів-українців: Олександр Нижанківський, Василь Барвінський, Осип Москвичів, Роман Криштальський, Тарас Шухевич, Лідія Улуханова, Ірина Шмериківська-Прийма та ін.

Протягом 1929–1930 років в установі відбулися процеси реорганізації, які дали йому змогу утвердитися в статусі навчального закладу консерваторського типу – Львівської музичної консерваторії ім. Кароля Шимановського.

Львівський музичний інститут А. Нементовської з невеликого музичного навчального закладу з амбітними цілями за три якісні етапи свого функціонування (1902–1905, 1905–1919; 1919–1930) розвинувся в унікальний заклад за прогресивністю, масштабністю, гнучкістю, багатогранністю напрямків діяльності з власною дидактичною концепцією, високомистецьким педагогічним складом, продемонструвавши блискучий приклад полікультурної толерантності, формування потужного комплексу національних та індивідуальних виконавських та педагогічних засад, розбудови навчального закладу від типової приватної музичної установи до комплексної багаторівневої системи музичної освіти з численними територіальними осередками.

¹ У публікації окремі ініціали відсутні, є спотворення прізвищ.

² Дані про педагогів елементарного курсу почерпнуті з програм пописів, де ініціали подано неповно й частково.

³ Також наставниці Соломії Крушельницької.

⁴ Знаком питання позначені ймовірні, але точно не встановлені межі терміну.

⁵ Евритміка – система, започаткована Е. Жаком-Далькрозом, в основі якої лежав зв'язок між моторикою й слуховим сприйняттям, таким чином усе тіло мало брати участь у відтворенні елементів музики. Подібні заняття в системі виховання музикантів створювали винятково сприятливі умови для розвитку метроритмічного чуття, усвідомлення фразування та розгортання музичної форми.

1. Мазепа Л., Мазепа Т. Шлях до музичної Академії у Львові : у 2-х т. Львів : СПОЛОМ, 2003. Т. 1. 288 с.
2. Центральний державний історичний архів України. Львів. Ф. 146. Оп. 53. Спр. 1182. Арк. 123–124.
3. Błaszczuk L. Żydzi w kulturze muzycznej ziem polskich w XIX i XX wieku. Słownik biograficzny. Warszawa : Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce, 2014. 353 s.
4. [b. a.] Chwila. 1919. № 269.
5. [b. a.] Chwila. 1919. № 268. 14.10. S. 6.
6. [b. a.] Chwila. 1925. № 2328. 08.09. S. 8.
7. [b. a.] Chwila. 1929. № 3677. 19.06. S. 11.
8. Dybowski S. Słownik pianistów polskich. Warszawa : PWN, 2003. 878 s.
9. Fink K. Szkolnictwo muzyczne we Lwowie w okresie międzywojennym (1918–1939). *Молодь і ринок*. 2017. № 4 (147). Квітень. S. 47–53.

10. [6. a.] *Gazeta Muzyczna*. 1919. № 21–22. S. 148.
11. [b. a.] *Gazeta Lwowska*. 1901. № 203.
12. Kadencja IX, sesja I, pos. 121] Sprawozdanie Stenograficzne z z rozpraw galicyjskiego Sejmu krajowego 121. posiedzenia I. sesji IX. peryodu od dnia 19-go marca 1913 r. *Sejm Krajowy we Lwowie – sprawozdania stenograficzne, protokoły, alegata, uchwały, regulaminy, wykazy członków (1861–1914)*. Lwów : Sejm Krajowy Królestwa Galicji i Lodomerji wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. 1913. 03.19. 28 s.
13. *Kalendarz Muzyczny Informacyjny na rok 1909*. Warszawa : E. Wende i S-ka, 1909. 151 s.
14. [b. a.] *Kurjer Teatralny*. 1902. № 33. 3.(16.).08. S. 527.
15. Lwowski Instytut Muzyczny – ul. Kilińskiego L. 1. – PROSPEKT. – I. Ogólny zarys szkoły. II. Plan nauki. III. Regulamin szkolny. IV. Opłaty. – Lwów, 1905. S. 3–8.
16. Niementowska A. Nowy instytut muzyczny we Lwowie. *Echo Muzyczne, Teatralne i Artystyczne*. 1902. № 972. 4(17).V. S. 218–219.
17. [b.a.] *Przegląd Tygodniowy Życia Społecznego, Literatury i Sztuk Pięknych*. 1902. № 28. 28.06.(12.07). S. 367.
18. [b.a.] *Słowo Polskie* (wydanie popołudniowe). 1904. № 390.
19. [b.a.] *Słowo Polskie* (wydanie poranne). 1906. № 372. 19.08.
20. Spis nauczycieli szkół wyższych, średnich, zawodowych, seminariów nauczycielskich oraz wykaz zakładów naukowych, władz szkolnych, zestawione; pod red. Z. Zagórowskiego. Lwów ; Warszawa, 1924. 642 s.
21. [6.a.] *Wiadomości artystyczne. Kurjer Lwowski*. 1915. 15.09. S. 8.
22. *Wielkopolski Słownik Biograficzny* / red. Antoni Gąsiorowski, Jerzy Topolski. Warszawa ; Poznań : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1981. S. 674–675.

References

1. Mazepa L., Mazepa T. (2003) *Shliakh do muzychnoi Akademii u Lvovi: u 2-kh t.* [Path to the Lviv Music Academy: in 2 vol.]. Vol. 1. Lviv: SPOLOM.
2. *Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy* [Central State Historical Archives of Ukraine]. Lviv. F. 146. Op. 53. Spr. 1182. Ark. 123–124.
3. Błaszczuk L. (2014) *Żydzi w kulturze muzycznej ziem polskich w XIX i XX wieku. Słownik biograficzny*. Warsaw: Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce.
4. *Chwila* [Moment] (1919) no. 269.
5. *Chwila* [Moment] (1919) 14.10, no. 268, p. 6.
6. *Chwila* [Moment] (1925) 08.09, no. 2328, p. 8.
7. *Chwila* [Moment] (1929) 19.06, no. 3677, p. 11.
8. Dybowski S. (2003) *Słownik pianistów polskich*. Warsaw: PWN.
9. Fink K. (2017) Szkolnictwo muzyczne we Lwowie w okresie międzywojennym (1918–1939). *Молодь і ринок* [Youth and market], April, no. 4 (147), pp. 47–53.
10. *Gazeta Muzyczna* [Music Newspaper] (1919) no. 21–22, p. 148.
11. *Gazeta Lwowska* [Lviv's Newspaper] (1901) no. 203.
12. Kadencja IX, sesja I, pos. 121 (1913) Sprawozdanie Stenograficzne z rozpraw galicyjskiego Sejmu krajowego 121. posiedzenia I. sesji IX. peryodu od dnia 19-go marca 1913 r. *Sejm Krajowy we Lwowie – sprawozdania stenograficzne, protokoły, alegata, uchwały, regulaminy, wykazy członków (1861–1914)*. 03.19. Lviv: Sejm Krajowy Królestwa Galicji i Lodomerji wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.
13. *Kalendarz Muzyczny Informacyjny na rok 1909* [The 1909 music information calendar] (1909). Warsaw: E. Wende i S-ka.
14. *Kurier Teatralny* [Theatrical Courier] (1902) no. 33. 3. (16.).08, p. 527.
15. Lwowski Instytut Muzyczny – ul. Kilińskiego L. 1. – PROSPEKT. – I. Ogólny zarys szkoły. II. Plan nauki. III. Regulamin szkolny. IV. Opłaty (1905) Lviv, pp. 3–8.
16. Niementowska A. (1902) Nowy instytut muzyczny we Lwowie [New music institute in Lviv]. *Echo Muzyczne, Teatralne i Artystyczne* [Music, Theatrical and Artistic Echo], no. 972, 4 (17).V, pp. 218–219.
17. *Przegląd Tygodniowy Życia Społecznego, Literatury i Sztuk Pięknych* (1902) no. 28. 28.06. (12.07), pp. 367.
18. *Słowo Polskie* (wydanie popołudniowe) [Polish Word (the evening edition)] (1904) no. 390.

19. *Słowo Polskie (wydanie poranne)* [Polish Word (the morning edition)] (1906) 19.08, no. 372.
20. Zagzyrowskiego Z. (ed.) (1924) *Spis nauczycieli szkół wyższych, średnich, zawodowych, seminariów nauczycielskich oraz wykaz zakładów naukowych, władz szkolnych, zestawione*. Lviv; Warsaw.
21. Wiadomości artystyczne (1915) *Kurjer Lwowski* [Lviv Courier], 15.09, p. 8.
22. Gąsiorowski A., Topolski J. (1981) *Wielkopolski Słownik Biograficzny* [The Greater Polish biographical dictionary]. Warsaw; Poznań: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, pp. 674–675.

SUMMARY

Anna Niementovska Lviv Musical Institute, a private higher educational establishment, takes a special place among Lviv professional musical educational institutions of the interwar period. The purpose of the study is an attempt to specify the process of the educational establishment evolution from the traditional musical institute of the early XXth century to a comprehensive highly-qualified and simultaneously innovative higher musical establishment.

Concessioned by the Caesarean-royal government, in 1902 the private establishment under the original name *Musical Institute* has been co-owned by Anna Niementovska (a graduate of piano class of Teodor Leszetycki in Vienna) and Mariya Veleshchuk, a long-time piano pedagogue from the school. From 1905 to 1939, the year of its disestablishment, the educational institution has been owned by A. Niementovska solely. The bases of the institute activities are the following: possibility of obtaining professional European qualifications in Lviv (contrary to the expensive studies abroad); the basis of the pedagogical staff is formed by the experienced performers and pedagogues representing reputable author's pedagogical schools and leading centers of professional musical education in Europe (Lviv, Vienna, Berlin, Paris, Warsaw, London); professors and students are drawn to public (including charitable) concert activity, in particular pedagogues of higher and master courses have to give solo concerts 2–3 times a year; criteria for personnel selection are conditioned only by professional and artistic qualities contrary to the national and political biases or tendencies. In 1919 the establishment has received recognition of conformity to the category of a higher educational establishment and the right of publicity (i. e. possibility to issue diplomas on professional education recognized on the state level) from the Ministry of Religions and General Education. Further development of the institute serves as the basis for its reputation strengthening, conformity to the professional requirements of the period of musical education reform of 1930 and transition of the educational establishment to a more qualitative status (K. Szymanowski Lviv Musical Conservatory). It is shown by the development of establishment, extension of specialties and training directions, wider age coverage of the students, creation of subsidiary branches system in different areas of Lviv as well as in Rivne, Kolomyia, Inowrocław, Stryi, Kremenets, Dubno, Grodno and Volodymyr-Volynskyi, where 600 students have studied, Polish diaspora centers in Philadelphia and Boston, and renewal of the pedagogical staff with bright concerts and teachers contingent. The structure of education has included performance specialties, didactic and pedagogical, opera, drama, conductor's courses; stage calisthenics are taught; apart from artistic ones, the graduates are also given pedagogical diplomas. Children's and adult symphony orchestras, opera and drama schools, opera choral singing course have functioned in the establishment, certain experiences of integrated opera productions at the stage of a City Theatre are known.

Over three qualitative stages of its functioning (1902–1905, 1905–1919; 1919–1930), Anna Niementovska Lviv Musical Institute has developed from a small musical educational establishment with ambitious goals into a unique one by progressiveness, scale, flexibility and versatility of activities with its own didactic concept, powerful and highly artistic pedagogical staff. It has demonstrated a brilliant example of multicultural tolerance, formation of a strong complex of national and individual executive and pedagogical bases, development of the educational institution from a typical private musical establishment to a complex multilevel system of musical education with numerous regional centers.

Keywords: professional musical education, musical institute, teaching staff, progressive methods, multicultural tolerance.